

Ommezwaai

L.J. Emmerij

Evenals de ommekeer in het financieel-economische en sociale beleid van tien jaren geleden pas een tijd later werd gevoeld en concreet kon worden waargenomen, precies zo kan men nu de eerste trillingen aanvoelen die een nieuw geluid aankondigen. Een nieuw begin wordt immers niet onmiddellijk als zodanig herkend. Hetgeen bestaat wordt als de heersende orde beschouwd. Het lijkt elke keer weer moeilijk zich een nieuwe orde voor te stellen, laat staan deze orde geïntroduceerd te zien.

En toch is het pas tien jaar geleden dat we zo'n omwenteling voor het laatst meemaakten. Ik doel hier natuurlijk op de ommezwaai van een Keynesiaans beleid naar een benadering die op een onwennige combinatie van aanbodeconomie en monetair beleid stoelde. Het duurde enige tijd voor men werkelijk begon te geloven dat er iets aan de hand was. Terwijl deze beleidsommezwaai vrij algemeen was gedurende de jaren tachtig, wordt het nu algemeen erkend dat de resultaten ervan in Nederland zeer middelmatig zijn geweest vergeleken met andere OESO-landen. Overigens ook in andere landen, en vooral natuurlijk in derde-wereldlanden, zijn de resultaten verre van gunstig geweest. Het wijzen op de onvolmaaktheiden van het beleid maakte echter vele jaren absoluut niets uit. Men ging gewoon door.

Maar nu, aan het eind van deze jaren tachtig, zijn er talloze aanwijzingen dat een nieuwe ommezwaai op komst is. Op het internationale vlak wordt het internationale schuldenbeleid bijgesteld en wordt er binnenkort licht aan het eind van de tunnel zichtbaar. Japan is bezig steeds meer in eigen land te investeren, opdat zijn economie minder wordt aangezwengeld door internationale handel en meer door interne vraagstimulering. Overal in de OESO-wereld dalen de belastingen ter verdere stimulering van de binnenlandse vraag. Ook de inflatie stijgt weer enigszins, hetgeen beter is voor de groei en de verwachtingspatronen dan de deflatie die we hebben gekend, ook al wordt dat heftig ontkend door de 'die-hards' van de oude orde.

Op het Europese en Nederlandse vlak is het van hetzelfde laken een pak. In Nederland is zelfs een spannende discussie losgebrand over het werkloosheidsvraagstuk en over een ander beleid dat nodig is om weer terug te kunnen komen tot volledige werkgelegenheid. Dat hadden we in geen jaren

meegemaakt want iedereen leek murw geslagen door de orthodoxie van de jaren tachtig met alle aandacht op inflatie en slechts gesticulaties voor werkgelegenheid. Ook hoort men steeds weer spreken over de noodzaak de *publieke* investeringen op te voeren.

Klaarblijkelijk is de tijd rijp om de jaren negentig met een veel evenwichtiger sociaal-economisch beleid binnen te gaan. Plotseling zegt iemand dat de koning naakt is en even plotseling gelooft men dat ook. Jarenlang heeft men de schitterende kleding gezien en dan, als een donderslag bij heldere hemel, ziet men slechts de vale huid. Wat met recht kan worden gevraagd is waarom zo lang een slecht, of tenminste een incompleet, beleid is gevolgd. Is het vanwege domheid of onwetendheid van de zijde van de machthebbers? Was het een bewuste keuze omdat belangrijker doelstellingen dan bij voorbeeld volledige werkgelegenheid werden nagestreefd? Of is het puur machiavellisme?

Neem nu de werkloosheid in ons land. Gedurende meer dan tien jaar is er vanuit bepaalde hoeken gepleit voor een ander financieel-economisch beleid dat meer arbeidsplaatsen creëert. Het is waar, dat de voorstellen voor zo'n werkgelegenheidsintensiever beleid frequenter en ook duidelijker waren voor het eind van de jaren zeventig en het begin van de jaren tachtig dan gedurende de tweede helft van dit decennium. Een hoofdreden voor deze neergang is zeker de negatieve reactie van regering en overheid op zulke voorstellen geweest. Maar 'negatief' is eigenlijk veel te actief uitgedrukt. Er kwam hele-

maal geen reactie – alleen lippendienst – want het beleid was gericht op geheel andere doelstellingen waaraan de werkgelegenheid ondergeschikt was. De werkgelegenheid zou volgen als we eenmaal die andere doelstellingen hadden bereikt en ondertussen verkocht de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid banenplannen.

En dan krijgen we 'plotseling' net voor de Kerst een vergadering in Utrecht waar een Zweed, Therborn, die een aantal jaren in Nijmegen heeft gedieneerd, in debat gaat met Albeda, ex-minister van Sociale Zaken, en Kruse, sinds jaar en dag topambtenaar op SoZa. Therborn beweert ijskoud dat: 1. Nederland veel te veel de nadruk heeft gelegd op loonmatiging; 2. de economische groei hier zo laag is door onze eigen, domme fout; 3. er in deze lage landen een onzinnig taboe heerst op uitbreiding van de collectieve sector; 4. er veel te weinig geld wordt uitgegeven aan scholing; en 5. een dynamisch ondernemerschap en een actief arbeidsmarktbeleid ten enen male ontbreken.

Zo, zo denkt men dan, daar gaan Albeda en Kruse natuurlijk fel tegen in. Dat had u gedacht. Kruse beaamt droogjes dat de werkloosheid in Nederland veel groter geworden is dan strikt noodzakelijk zou zijn geweest. "Achteraf zijn er misschien verkeerde keuzes gemaakt". Hij onderschrijft de stellingen van Therborn. Ook Albeda deed mee in het koor der critici van het beleid, inclusief zijn eigen beleid. Hij riep op tot een nieuw politiek debat over de werkgelegenheid.

En als ik een paar weken later lees dat een andere topambtenaar van SoZa, Den Broeder, opstapt omdat hij niet langer kan meewerken aan een "beleid dat armoede in het land terugbrengt", dan zeg ik dat de tijd rijp is om de Koning na te wijzen dat hij geen kleren aan heeft.

Het is de juiste tijd voor een goed idee. Nu het idee nog.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'L.J. Emmerij', written in a cursive style.